

Czwartek, 20 maja 2021 r.

P9_TA(2021)0251

Jeńcy wojenni pojmmani w czasie ostatniego konfliktu między Armenią i Azerbejdżanem

Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 20 maja 2021 r. w sprawie jeńców wojennych pojmanych w czasie ostatniego konfliktu między Armenią i Azerbejdżanem (2021/2693(RSP))

(2022/C 15/14)

Parlament Europejski,

- uwzględniając swoje poprzednie rezolucje w sprawie Armenii i Azerbejdżanu,
 - uwzględniając posiedzenie Rady Partnerstwa UE–Armenia, które odbyło się 17 grudnia 2020 r., i posiedzenie Rady Współpracy UE–Azerbejdżan, które odbyło się 18 grudnia 2020 r., oraz konkluzje z tych posiedzeń,
 - uwzględniając Kartę Narodów Zjednoczonych (ONZ), Konwencję ONZ w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karaniami, europejską konwencję praw człowieka i Konwencję genewską o traktowaniu jeńców wojennych (III konwencję genewską),
 - uwzględniając trójstronne oświadczenie o zawieszeniu broni złożone przez Armenię, Azerbejdżan i Rosję 9 listopada 2020 r., które weszło w życie 10 listopada 2020 r.,
 - uwzględniając sprawozdanie Human Rights Watch z 19 marca 2021 r. w sprawie brutalnego traktowania jeńców wojennych w Azerbejdżanie,
 - uwzględniając oświadczenie UE z 28 kwietnia 2021 r. w sprawie osób wziętych do niewoli w wyniku niedawnego konfliktu między Armenią a Azerbejdżanem,
 - uwzględniając oświadczenia wiceprzewodniczących Grupy Mińskiej OBWE z 25 października 2020 r., 30 października 2020 r., 14 grudnia 2020 r., 13 kwietnia 2021 r. i 5 maja 2021 r.,
 - uwzględniając powiadomienie z 9 marca 2021 r., które Europejski Trybunał Praw Człowieka wystosował na mocy art. 39 swego regulaminu do Komitetu Ministrów Rady Europy, dotyczące środków tymczasowych w związku z niedawnym konfliktem zbrojnym między Armenią a Azerbejdżanem,
 - uwzględniając art. 144 ust. 5 i art. 132 ust. 4 Regulaminu,
- A. mając na uwadze, że od czasu pierwszej wojny o Górski Karabach, która toczyła się w latach 1988–1994, społeczność międzynarodowa próbowała wypracować trwałe i kompleksowe pokojowe rozwiązanie konfliktu w Górskim Karabachu, pod przywództwem współprzewodniczących Grupy Mińskiej OBWE;
- B. mając na uwadze, że w niedawnym konflikcie zbrojnym między Armenią a Azerbejdżanem, który trwał od 27 września do 10 listopada 2020 r., zginęło ponad 5 000 żołnierzy, setki cywilów zginęło lub odniosło rany, a tysiące – zostało przesiedlonych; mając na uwadze, że konflikt ten nadal przysparza cierpienie, gdyż ludność nie ma informacji o miejscu pobytu członków rodzin, nie powrócili wszyscy jeńcy wojenni i inni więźniowie, istnieją problemy dotyczące oddawania ciał osób zabitych, dostęp do pomocy humanitarnej jest utrudniony, a podstawowa infrastruktura uległa zniszczeniu;
- C. mając na uwadze, że osoby dotknięte tym długotrwałym konfliktem już nadmiernie ucierpiały; mając na uwadze, że ogólnie konflikt spowodował masowe i niemożliwe do zaakceptowania ofiary śmiertelne wśród ludności cywilnej;
- D. mając na uwadze, że działania wojenne zakończyły się po 44 dniach od zawarcia przez Armenię, Azerbejdżan i Rosję porozumienia o całkowitym zawieszeniu broni w Górskim Karabachu i w otaczającym go regionie, które to porozumienie zostało podpisane 9 listopada 2020 r. i weszło w życie 10 listopada 2020 r.;
- E. mając na uwadze, że zgodnie z punktem 8 tego oświadczenia trójstronnego należy przeprowadzić wymianę jeńców wojennych, zakładników i innych osób przetrzymywanych, a także ciał osób zabitych; mając na uwadze, że wymiana ta powinna być prowadzona zgodnie z zasadą „wszystko za wszystko”;

Czwartek, 20 maja 2021 r.

- F. mając na uwadze, że zarówno Armenia, jak i Azerbejdżan są stronami Konwencji o traktowaniu jeńców wojennych (III konwencji genewskiej), której art. 118 stanowi, że jeńcy wojenni muszą zostać zwolnieni i repatriowani niezwłocznie po zakończeniu działań wojennych; mając na uwadze, że zgodnie z art. 13 III konwencji genewskiej jeńcy wojenni muszą być zawsze traktowani w sposób humanitarny, a wszelkie bezprawne działanie lub zaniechanie ze strony mocarstwa zatrzymującego, powodujące śmierć lub poważne zagrożenie zdrowia jeńca wojennego znajdującego się w jego władzy, jest zakazane i uważane będzie za ciężkie naruszenie konwencji; mając na uwadze, że konwencja chroni też jeńców wojennych przed aktami przemocy lub zastraszenia, przed zniewagami i ciekawością publiczną;
- G. mając na uwadze, że wojskowi i cywile zatrzymani przed zawieszeniem broni i po nim mają odmienny status w prawie międzynarodowym; mając na uwadze, że wojskowi wzięci do niewoli przed zawieszeniem broni i po nim powinni być uznawani za jeńców wojennych i korzystać z ochrony na mocy konwencji genewskich; mając na uwadze, że osoby cywilne zatrzymane w czasie konfliktu muszą być uznawane za osoby podlegające ochronie i że są one również chronione na mocy konwencji genewskich; mając na uwadze, że osoby cywilne zatrzymane po zawieszeniu broni są natomiast chronione na mocy międzynarodowego prawa dotyczącego praw człowieka;
- H. mając na uwadze, że od czasu zawieszenia działań wojennych przeprowadzono kilka wymian więźniów, zarówno wojskowych, jak i cywilnych, przy czym ostatnio taka wymiana odbyła się 4 maja 2021 r.;
- I. mając na uwadze, że według niepokojących doniesień Azerbejdżan przetrzymuje w niewoli około 200 Ormian; mając na uwadze, że Europejski Trybunał Praw Człowieka oświadczył, że otrzymał skargi dotyczące 249 obywateli Armenii wziętych do niewoli przez Azerbejdżan; mając na uwadze, że Europejski Trybunał Praw Człowieka wprowadził środki tymczasowe dotyczące 229 obywateli Armenii, przy czym w 183 przypadkach środki te pozostają w mocy; mając na uwadze, że 9 marca 2021 r. Europejski Trybunał Praw Człowieka stwierdził, że Azerbejdżan nie zastosował się do tych środków, i uznał przekazane informacje za zbyt ogólne i ograniczone; mając na uwadze, że władze Azerbejdżanu przyznały, że przetrzymują w niewoli 72 Ormian; mając na uwadze, że w odniesieniu do kolejnych 112 osób Azerbejdżan nie przekazał Europejskiemu Trybunałowi Praw Człowieka żadnych informacji; mając na uwadze, że los pozostałych ormiańskich jeńców wojennych jest nieznany; mając na uwadze, że od czasu zaprzestania działań wojennych do Armenii repatriowano 73 ormiańskich jeńców wojennych i cywilów;
- J. mając na uwadze, że Europejski Trybunał Praw Człowieka otrzymał również skargi dotyczące 16 obywateli Azerbejdżanu według doniesień wziętych do niewoli przez Armenię, z których 12 repatriowano w grudniu 2020 r.; mając na uwadze, że Europejski Trybunał Praw Człowieka zawiesił rozpatrywanie – zgodnie z art. 39 swego regulaminu – spraw pozostałych czterech osób ze względu na charakter informacji otrzymanych od rządu Armenii;
- K. mając na uwadze, że według wiarygodnych doniesień ormiańscy wojskowi i cywile byli brani do niewoli również po zaprzestaniu działań wojennych 10 listopada 2020 r.; mając na uwadze, że według władz Azerbejdżanu ci zakładnicy i więźniowie są terrorystami i nie zasługują na status jeńców wojennych na mocy konwencji genewskiej;
- L. mając na uwadze, że 19 marca 2021 r. Human Rights Watch doniosła, że siły bezpieczeństwa i siły zbrojne Azerbejdżanu znęcały się nad ormiańskimi jeńcami wojennymi, poddając ich okrutnemu i poniżającemu traktowaniu i torturom podczas ich pojmania, transferu lub pobytu w różnych ośrodkach detencyjnych; mając na uwadze, że siły Azerbejdżanu stosowały przemoc podczas zatrzymywania cywilów, poddawały ich torturom i przetrzymywały w nieludzkich i poniżających warunkach, co doprowadziło do śmierci co najmniej dwóch więźniów; mając na uwadze, że siły azerskie zatrzymały te osoby, mimo że nie ma dowodów, by stwarzały one jakiegokolwiek zagrożenie dla bezpieczeństwa, co jest niezgodne z międzynarodowym prawem humanitarnym; mając na uwadze, że Azerbejdżan zaprzecza oskarżeniom, jakoby ormiańskich jeńców wojennych traktowano z naruszeniem konwencji genewskich;
- M. mając na uwadze, że w internecie i mediach społecznościowych krążyły nagrania wideo jakoby świadczące o przypadkach nadużyć i złego traktowania osób w niewoli przez członków sił zbrojnych obu stron; mając na uwadze, że nic nie wskazuje na to, że władze Azerbejdżanu i Armenii przeprowadziły szybkie, publiczne i skuteczne dochodzenia w sprawie tych incydentów ani że dochodzenia, o ile miały miejsce, doprowadziły do wszczęcia postępowania karnego; mając na uwadze zarzuty, że jeńcy wojenni i inne osoby objęte ochroną padały ofiarą egzekucji pozasądowych, wymuszonych zaginięć i bezczeszczenia szczątków;

Czwartek, 20 maja 2021 r.

- N. mając na uwadze, że 17 maja 2021 r. Komisja ogłosiła przeznaczenie dodatkowych 10 mln EUR na pomoc humanitarną dla ludności cywilnej dotkniętej niedawnym konfliktem w Górskim Karabachu i okolicach, co oznacza, że od rozpoczęcia działań wojennych we wrześniu 2020 r. UE przekaże na pomoc osobom w potrzebie ponad 17 mln EUR;
- O. mając na uwadze, że wszystkie strony powinny przedstawić aktualne mapy pól minowych, aby umożliwić ludności cywilnej powrót do regionów dawniej ogarniętych konfliktem;
- P. mając na uwadze doniesienia, że w otwartym 12 kwietnia 2021 r. w Baku „Parku trofeów wojskowych” wystawiono ormiański sprzęt wojskowy, figury woskowe martwych i umierających ormiańskich żołnierzy oraz figury ormiańskich jeńców wojennych skutych w celi, co można uznać za gloryfikację przemocy i co grozi podżeganiem do dalszej wrogości, mowy nienawiści, a nawet nieludzkiego traktowania jeńców wojennych i innych uwięzionych ormiańskich cywilów, a tym samym utrwała klimat wrogości i jest sprzeczne z oficjalnymi deklaracjami pojednania;
- Q. mając na uwadze, że 12 maja 2021 r. oddziały z Azerbejdżanu czasowo wkroczyły na terytorium Armenii, co stanowi naruszenie integralności terytorialnej Armenii i prawa międzynarodowego; mając na uwadze, że to naruszenie suwerennego terytorium Armenii następuje po niepokojących oświadczeniach przedstawicieli Azerbejdżanu, w tym prezydenta, które wydawały się zawierać roszczenia terytorialne i groźbę użycia siły, a tym samym niweczyć wysiłki na rzecz bezpieczeństwa i stabilności w regionie;
- R. mając na uwadze, że w ostatnich miesiącach odbywała się repatriacja szczątków ludzkich i udzielano pomocy humanitarnej ludności poważnie dotkniętej konfliktem;
- S. mając na uwadze, że należy wznowić wysiłki, aby budować zaufanie między obydwojoma krajami i podwaliny trwałego pokoju;
1. żąda, aby natychmiastowo i bezwarunkowo uwolniono wszystkich wojskowych i cywilnych więźniów ormiańskich, przetrzymywanych w trakcie konfliktu i po jego zakończeniu, i aby Azerbejdżan powstrzymał się od arbitralnych zatrzymań; wzywa strony do pełnego wdrożenia trójstronnego oświadczenia o zawieszeniu broni z 9 listopada 2020 r., które przewiduje wymianę więźniów wojennych, zakładników i innych zatrzymanych osób, a także szczątków ofiar działań wojennych;
 2. wyraża ubolewanie z powodu przemocy podczas ostatniej wojny między Armenią a Azerbejdżanem o Górski Karabach; wyraża solidarność z ofiarami i ich rodzinami; ubolewa nad naruszeniem zawieszenia broni, które doprowadziło do dalszego cierpienia ludzi, ofiar śmiertelnych i zniszczeń; potępia wszelkie ataki na ludność cywilną i przypomina o wynikających z międzynarodowego prawa humanitarnego zobowiązaniach państw do ochrony ludności cywilnej;
 3. wzywa rząd Azerbejdżanu do dostarczenia kompletnych list osób znajdujących się w niewoli w związku z konfliktem zbrojnym oraz do udzielenia informacji o miejscu ich pobytu i stanie zdrowia, w tym o losach osób zmarłych w niewoli;
 4. przypomina, że nieujawnienie informacji dotyczących losów i miejsca pobytu osób zaginionych może być równoznaczne z wymuszonym zaginięciem, któremu zarówno Azerbejdżan, jak i Armenia zobowiązały się zapobiegać; wzywa wszystkie strony do wyjaśnienia losów i miejsca pobytu zaginionych oraz do godnego traktowania ciał zmarłych;
 5. domaga się, aby rząd Azerbejdżanu przestrzegał gwarancji prawnych, umożliwiał prawnikom, lekarzom i obrońcom praw człowieka dostęp do ormiańskich więźniów oraz ułatwiał więźniom kontakt z bliskimi;
 6. wyraża głębokie zaniepokojenie wiarygodnymi doniesieniami, zgodnie z którymi ormiańscy więźniowie wojenni i inne osoby w niewoli byli i są przetrzymywani w poniżających warunkach i poddawani nieludzkiemu traktowaniu i torturom podczas pojmania lub przetrzymywania; potępia wszelkie przypadki tortur i wymuszonych zaginięć, również tych popełnianych w konfliktach zbrojnych, a także złe traktowanie i bezczeszczenie szczątków;
 7. wzywa władze Azerbejdżanu, aby zapewniły osobom, które nadal przebywają w niewoli, wszelką ochronę wymaganą na mocy prawa międzynarodowego praw człowieka i prawa humanitarnego, co obejmuje niestosowanie tortur i nieludzkiego traktowania; wzywa władze Armenii i Azerbejdżanu, aby – w miarę możliwości z pomocą specjalnej misji międzynarodowej – przeprowadziły niezależne, szybkie, publiczne i skuteczne dochodzenia oraz ścigały winnych w przypadku wszystkich wiarygodnych zarzutów dotyczących poważnych naruszeń konwencji genewskich i innych

Czwartek, 20 maja 2021 r.

naruszeń prawa międzynarodowego oraz zbrodni wojennych w celu rozliczenia sprawców i zadośćuczynienia ofiarom; wzywa rząd Azerbejdżanu, aby w pełni współpracował z Europejskim Trybunałem Praw Człowieka w celu zbadania zasadności doniesień o dehumanizującym traktowaniu ormiańskich więźniów oraz pociągnięcia winnych do odpowiedzialności;

8. przypomina, że obecnie nie ma publicznie dostępnych wiarygodnych informacji o azerbejdżańskich jeńcach wojennych ani o osobach przetrzymywanych w Armenii;

9. przypomina wszystkim stronom konfliktu o obowiązku przestrzegania międzynarodowego prawa humanitarnego, które zakazuje tortur i innego poniżającego lub nieludzkiego traktowania, oraz powtarza, że tortury i złe traktowanie jeńców wojennych są zbrodnią wojenną;

10. zdecydowanie potępia incydent z 9 kwietnia 2021 r., kiedy to władze Azerbejdżanu odprawiły pusty samolot, który miał repatriować ormiańskich więźniów; uważa, że jest to przejaw wielkiego braku wrażliwości, ukazujący ponadto ogólnie poniżający stosunek Azerbejdżanu do ormiańskich więźniów i ich rodzin;

11. utrzymuje, że należy pilnie powstrzymać się od wrogiej retoryki lub działań, które mogą być postrzegane jako podżeganie do nienawiści lub jawnej przemocy lub jako wspieranie bezkarności lub mogą podważać wysiłki zmierzające do stworzenia i promowania atmosfery sprzyjającej zaufaniu i pojednaniu, współpracy i trwałemu pokojowi;

12. wzywa rząd Azerbejdżanu, aby w pełni współpracował z Europejskim Trybunałem Praw Człowieka w sprawie ormiańskich więźniów oraz zastosował się do środków tymczasowych Trybunału, który nakazał Azerbejdżanowi, aby podał szczegółowe informacje na temat warunków, w jakich przetrzymywani są więźniowie, stanu ich zdrowia i działań podjętych w sprawie ich powrotu;

13. wyraża przekonanie, że pełna wymiana więźniów i ciał zmarłych oraz ostateczne porozumienie w tej kwestii to ze względów humanitarnych sprawa niezwykle pilna, zwłaszcza dla rodzin ofiar, i byłby to pierwszy, rozpaczliwie potrzebny środek budowy zaufania w celu stworzenia podstaw stabilności w regionie;

14. wzywa rząd Azerbejdżanu, aby zagwarantował swobodny i nieograniczony dostęp do więźniów odpowiednim organizacjom międzynarodowym, takim jak Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża i Europejski Komitet ds. Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu;

15. podkreśla, że należy pilnie zagwarantować, że pomoc humanitarna dotrze do potrzebujących, że zapewnione zostanie bezpieczeństwo ludności ormiańskiej i jej dziedzictwa kulturowego w Górskim Karabachu oraz że osoby wewnętrznie przesiedlone i uchodźcy będą mogli powrócić do swoich dawnych miejsc zamieszkania;

16. zdecydowanie nalega, aby obie strony powstrzymały się od wszelkich działań niszczących ormiańskie dziedzictwo w Azerbejdżanie i dziedzictwo azerskie w Armenii; apeluje o całkowitą odbudowę zburzonych obiektów oraz o większe zaangażowanie społeczności międzynarodowej w ochronę dziedzictwa światowego w regionie;

17. przypomina dążenia społeczności międzynarodowej pod przewodnictwem współprzewodniczących Grupy Mińskiej OBWE do znalezienia pokojowego, trwałego, kompleksowego i wyważonego rozwiązania w oparciu o podstawowe zasady OBWE z 2009 r. (niestosowanie siły, integralność terytorialna oraz równość praw i samostanowienie narodów) w celu określenia przyszłego statusu Górskiego Karabachu; przypomina, że można to osiągnąć jedynie w drodze wynegocjowanego rozwiązania politycznego przy rzeczywistym zaangażowaniu wszystkich zainteresowanych stron; wzywa strony do jak najszybszego wznowienia dialogu politycznego na wysokim szczeblu pod auspicjami współprzewodniczących Grupy Mińskiej OBWE; wzywa rządy Armenii i Azerbejdżanu oraz mediatorów międzynarodowych, aby systematycznie angażowali kobiety w proces pokojowy i konsultowali się z obrońcami praw człowieka należnych kobietom;

18. ubolewa, że państwa członkowskie UE uczestniczące w Grupie Mińskiej OBWE nie były obecne podczas negocjacji porozumienia o zawieszeniu broni oraz że UE nie wykazała się przywództwem i nie skłoniła dwóch z swych wysoko cenionych partnerów wschodnich, aby zasiedli do stołu negocjacyjnego;

19. wyraża ubolewanie z powodu otwarcia tzw. parku trofeów w Baku, dostępnego powszechnie od 14 kwietnia 2021 r., ponieważ dodatkowo nasila on trwające od dawna wrogie nastroje i podważa wzajemne zaufanie między Armenią a Azerbejdżanem; nalega w związku z tym na jego niezwłoczne zamknięcie;

Czwartek, 20 maja 2021 r.

20. apeluje do wiceprzewodniczącego Komisji / wysokiego przedstawiciela Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa oraz Komisji, aby zaoferowali Armenii i Azerbejdżanowi wszelką pomoc niezbędną do utrwalenia zawieszenia broni i aby wspierali wszelkie działania prowadzące do stabilności, odbudowy, budowy zaufania i odbudowy powojennej, a także aby uważnie śledzili wdrażanie postanowień zawieszenia broni, zwłaszcza jeśli chodzi o mechanizm monitorowania; wzywa Europejską Służbę Działań Zewnętrznych, Komisję i państwa członkowskie, aby zwiększyły wsparcie dla społeczeństwa obywatelskiego i obrońców praw człowieka i nasiliły współpracę z nimi, w szczególności w związku z ograniczeniami nakładanymi na ich działalność; uważa, że ważną rolę do odegrania w tym względzie ma Specjalny Przedstawiciel UE w Regionie Południowego Kaukazu;

21. wzywa Komisję i państwa członkowskie, aby nadal wspierały pilną pomoc humanitarną i prace organizacji międzynarodowych w tej dziedzinie oraz w dziedzinie ochrony dziedzictwa kulturowego i religijnego, a także aby wspierały organizacje społeczeństwa obywatelskiego w Armenii i Azerbejdżanie, które rzeczywiście przyczyniają się do pojednania;

22. wzywa wiceprzewodniczącego / wysokiego przedstawiciela, by wraz z państwami członkowskimi poruszył również kwestie bezpieczeństwa, stabilności i współpracy regionalnej w Południowym Kaukazie na zbliżającym się szczycie Partnerstwa Wschodniego jesienią 2021 r.;

23. zobowiązuje swojego przewodniczącego do przekazania niniejszej rezolucji wiceprzewodniczącemu Komisji / wysokiemu przedstawicielowi Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa, Radzie, Komisji, rządowi i parlamentom państw członkowskich, Sekretarzowi Generalnemu ONZ, Sekretarzowi Generalnemu OBWE, współprzewodniczącym Grupy Mińskiej, prezydentowi, rządowi i parlamentowi Armenii oraz prezydentowi, rządowi i parlamentowi Azerbejdżanu.
